

D. Int Joan W. Gintant

GASETA DE LES ARTS

1.er ABRIL 1925

DIRECTOR: JOAQUIM FOLCH I TORRES

Any II. — Núm. 22

El secret de Velázquez

Es opinió universalment admesa considerar la pintura de Velázquez com la més objectiva i, en conseqüència, parella a Velázquez com a pintor el més naturalista. Fins s'ha arribat a l'extrem, per un fi elogiós, de dir que la Naturalesa s'aturà al davant de l'artista per a mostrar-se com era, perquè la fixés i la fes eterna.

Conseqüentment, per aquesta opinió, ja no hi cap més que veure en l'obra de Velázquez una còpia del natural, quant més una creació en lo material; puix que el seu esperit és considerat com absent, i més la part més delicada de l'ànima: la tendresa.

Així, doncs, segons creència i admissió de tants, Velázquez és un creador incommovible.

* *

Malgrat aquestes opinions, la crítica es va adonant, de mica en mica, de què la major part de l'obra velazquenya, principalment la produïda en la plenitud del seu talent, és obra de comanda, obligada, concretada, per qual motiu difícilment podia posar-hi les seves pròpies emocions; i tan palesa sembla aquesta suposició, que alguns consideren a Velázquez, en aquesta situació, com a un gentilhome de refinadíssima educació que, per ésser-ho, s'obligava a cloure les seves pròpies opinions, per a donar aquell homenatge ple de cortesia als seus personatges palacians. En aquestes circumstàncies, doncs, Velázquez, precisant-li l'absència del seu esperit, solament s'atrevia a donar als seus models aquella elegància scbirana que distingeix als seus magistrals retrats; la qual cosa és, en definitiva, ço que és considerat com única aportació del mestre. Qui coneix la vida i el caràcter del Comte-Duc d'Olivares, de Felip IV, de D.ª Mariana de Austria i de Pamfili Dòria (Innocent X), podrà veure constatant aquella opinió quant exterior a ells és aqueixa majestuositat i serena beutat amb la què els presenta Velázquez.

Malgrat això, fet pel mestre, sembla que no és lo suficient per a considerar-lo d'altra mena que com a naturalista, puix que no ens diu lo suficient d'ell per a conèixer les

profunditats del seu esperit i poder suposar-li qualitats diferenciadores de l'actual i universal concepte en què es té a la seva obra.

* *

Però, poc a poc, per certs aguaits en els seus quadres, per atentíssimes i sostingudes observacions, alguns analitzadors minuciosos i avisats han descobert espurnes de certa inquietud espiritual en alguns dels seus més famosos quadres. I aquest és el seu secret, l'espiritual secret de Velázquez, menys secret a mida que s'enfonsa l'anàlisi en la seva genial obra. Com que és suficient compulsar lo poc estudiat a tal

respecte i intensificar i estendre l'anàlisi en tota la seva obra, per a concloure afirmant — sorpresa gran! — que Velázquez ha estat un intens sentimental, un emotiu delicadament vibrador, ple de tendresa per a ço caigut, ço menyspreat i escarnit de la vida; i perquè fou un enorme realista, arribà al fons de la Vida i la conegué tant que li fou possible tenir aquella indulgència per als superbs i poderosos i aquesta commiseració i respecte per als humils i miserables. Podem afirmar-ho?

* *

Per als contradictors de la personal dolçor espiritual de Velázquez,

Retrat d'una dama catalana. — Principis del segle XIX. — Col·lecció dels Srs. Comtes de Güell. (Autor català desconegut.)

podria ésser un punt d'afiançament la data i fet de la seva estada a Itàlia. Pel primer viatge, el 1629, en qual agost sortí als trenta anys d'edat, i després, pel segon viatge, el 1649; en ambdues ocasions, la visió de les més eminentes obres de la pintura italiana (en Roma, Venècia, Ferrara, Bolònia, Nàpols) i les còpies de Tintoretto, Rafael, Miquel Angel, les espirituals delicadeses, tan típiques, de les escoles italianes, pogueren influir, primer, en l'ànima juvenívola, i, després, servir a la fonda observació del mestre.

Però, abans de la primera data, ja existeix, claríssima, una mostra d'aqueixa tendresa compassiva i respectuosa: en el famós retrat del *Alcalde Ronquillo* (al voltant de 1623-1625), manifestada en l'actitud general del retrat i en el dolç gest de la cara. A més, i proper a la data esmentada, pintà el primer retrat de bufó: el rebregat *Calabazas* (el «chivo de la Z»), en graciosa actitud, sense cap burla ni menyspreu, conseguint fer-lo simpàtic, i amb tendència igual a la del retrat de «el Geógrafo», altre bufó, pintat al voltant de 1628, un any abans del seu primer viatge a Itàlia. Més encara: els magistrals retrats de *Pablillos de Valladolid*, «Esopo» i «Menipo», de data propera, assenyalen ja, sense cap dubte, aqueixa compassiva tendresa, aqueix respecte a la desgràcia i a la misèria humanes, que l'ànima de Velázquez posseïx, malgrat el seu realisme pictòric tan indiscutible i considerat com sol caràcter de la seva obra.

Això constatat, ¿hom creu que la distinció i respectuosa manera amb la qual pinta després als nans *Sebastián de Morra*, «el Primo», *Maria Bárbara* (en «las Meninas»), *D. Antonio el Inglés*, com també als bufons «Bobo de Coria», «Niño de Vallecas» i «D. Juan de Austria», és conseqüència d'un contacte amb delicadeses exteriors al seu temperament? Tal no pot ésser, sinó conseqüent manifestació del tresor emocional del mestre en tots els casos parells, després dels seus viatges a Itàlia com abans d'ells.

Aquest preciat do de la compassió i la tendresa, aquest tresor de l'esperit, ocult, millor dit, dominat tan-tes vegades per Velázquez, per aque- lles causes abans esmentades, això és el secret meravellós del mestre;

Col·lecció AÑÉS. — «El Calvari», per Marten de Vos, mestre flamenc deixeble de Tintoretto, segle XVI. (Cl. Serra.)

secret al qual no va poder encloure-hi completament, al qui va traïcionar, puix que la seva ànima, per estar plena de la Vida, no podia estar per sempre encadenada per la seva voluntat, malgrat la seva cortesia de gentilhome refinadíssim.

* *

Per fi. Amb la seva sabiduria tècnica, col·locat en ocasió i possibilitat de manifestar palesament el seu delicat esperit, aquest «fixador de la Vida», que sublimes obres, plenes d'emoció intensa, ens tindria regalades per als nostres enlluernats ulls i a les nostres ànimes encisades? Perquè Velázquez —sense cap necessitat dels horrors d'un Ribera, ni les folles exaltacions d'un Greco, ni les ingènues maneres d'un Zurbarén, ni les dolçors un tant artifi-

cioses d'un Murillo — ja hi tenia feta la via per arribar al fons de les ànimes, amb aquella la seva peculiar simplicitat, més penetrant que tot, per ésser síntesis de fàcil comprensió universal, com obres de veritable i potent creador. Recordem, si no, per un instant: el seu *Cristo a la columna*, sense cap teatralitat ni beateria, plens de sofriment els seus principals personatges, amb tan claríssima expressió d'humilitat, abandó i tendresa, tan impressionant per la seva sobrietat eloqüentíssima; i el seu meravellós «*Cristo de San Plácido*», en qual quadre, per a representar emocionantment la tragèdia de l'acabament material del Fill de Déu, no va menester més que crear un harmoniosíssim cos i pujar-lo dessagnat en la creu.

J. AMORÓS.

Exposició de la Col·lecció de Pintura Antiga de G. Añés a la Sala d'«El Camarín»

En G. Añés exposa a la Sala d'«El Camarín» la seva col·lecció de pintura antiga. Iniciada pel senyor pare de l'actual col·leccionista, la col·lecció Añés és feta per un home intel·ligent i de bon tast que uneix a aquestes dots una bona cultura artística i un bon coneixement de la pintura clàssica.

Exposa setze obres interessants totes elles, i algunes força meritòries, amb la discreta indicació dels «atribuïts».

Es notable una obra de Paret i

Alcázar, pintor espanyol del segle XVIII, que ara és posat en mèrit pels intel·ligents. Un bust femení atribuït a Courbet és de tot interès, així com un retrat de Madrazo (F.) i una tela d'en Nonell considerada com a obra pòstuma.

Les quatre reproduccions d'obres de la Col·lecció Añés ajudaran, a més dels noms del catàleg que aquí reproduïm, a fer veure l'interès d'aquesta exposició.

Heu's aquí els noms d'autors i d'escoles: Taula catalana del se-

gle XV (la judiquem aragonesa), «Testa d'home d'escola holandesa», Careño de Miranda, Marten de Vos. Escola de Madrid: Clara Peeters, Lucas. Escola de Sevilla: Paret i Alcázar, Sánchez Coello, Joan Goncert, Tiziano (atribuït), Courbet, Madrazo i Nonell.

Agraïm al col·leccionista l'exhibició d'aquestes obres a Barcelona, on la visió de la pintura d'aquesta època és raríssima.

F.

Les escultures d'Enric Casanovas

A Can Dalmau hi ha oberta actualment una exposició d'obres de l'escultor Enric Casanovas. En Casanovas era, fins ara, un dels escultors millor orientats i un dels temperaments més forts de la nostra plàstica. Avui és, demés d'això, un artista que, sobrepasant tota l'obra feta, arriba a estats perfectes.

L'evolució darrera d'en Casanovas ha anat de l'estil a la vida; de la forma a la qualitat. Les seves estàtues i les seves testes, que foren tothora una bella harmonia, són ara una latència vital harmoniosa. Tot el que aquest bell caràcter prometia ho ha donat; Catalunya compta des d'ara amb un altre gran escultor.

No esmentarem una o altra de les seves obres. Els ulls del visitant se'n aniran de dret allí on aquesta harmonia de lo vital i lo formal s'ha realitzat. El camí que ha seguit per arribar-hi ha sigut dur per a l'artista, i cal dir que la seva força i la seva voluntat han sigut posades a prova, perquè en Casanovas ha sigut un artista elogiat sempre, malgrat i defectes que ell ha sapigut veure millor que la crítica, i dominar, malgrat els elogis d'ella.

La GASETA DE LES ARTS celebra aquest triomf del nostre escultor, l'obra del qual serà estudiada en un dels articles monogràfics que anirem dedicant als artistes contemporanis.

* *

El pintor Enric C. Cenac exhibeix en aquestes mateixes Galeries una sèrie de pintures, notables algunes d'elles per la seva finíssima i senyo-

LES EXPOSICIONS

Saló Parés. — S'ha celebrat en el Saló Parés una exposició d'obres del notable pintor Joan Cardona. En Cardona, com sempre, cerca els temes pictòrics en les belles robes femenines de l'Espanya antiga o popular, on les coloracions ofereixen temes d'harmonia inagotables. Cardona estima el color pel color i figures i fons no són més que el motiu de pintar robes formoses. Allí aboca l'artista tota la seva sensibilitat, i la matèria hi pren calitats d'esmail i gammes insospitades que es fan atractives als ulls com una veritable festa.

* *

Clausurada l'Exposició Cardona, se n'han obertes al Saló Parés altres de pintures del notable pintor senyor Gili Roig i del pintor Josep Guardiola. D'ambdues parlarem en el número vinent.

Galeria Dalmau. — A més de l'exposició d'escultures d'en Casanovas, de la qual parlem en altre lloc, exposen en aquestes Galeries en Rafel Llimona i N'Enric C. Cenac.

En Rafel Llimona es revela un temperament a posta per al conreu de la pintura. Dotat d'una gran sensibilitat, cospa el color i afina les coses cap a un estil de pintura en el qual, bé que hi hagi més de coses vistes que de pròpia visió, hi trobarà l'artista temes d'estudi i de disciplina on les seves facultats indubtables es nodriran i s'enfortiran.

Algunes notes de les que exhibeix indiquen, a l'ésser comparades amb les altres, com l'artista es va formant a través de l'estudi i l'atenció envers el natural.

* *

Col·lecció AÑÉS. — Natura morta. (Escola Sevillana, segle XVII.)

(Cl. Serra.)

rívola visió. D'harmonies suaus i agradoses, les teles d'en Cenac atrauen per la seva elegància, alhora que revelen l'esforçada labor del pintor per a expressar el que constitueix el seu ideal pictòric.

Galeríes Laietanes. — Dues exposicions de vidres esmaltats (la d'en Gol i la d'en Lligé) i tres de pintura s'han celebrat en aquestes Galeríes, i entre elles la del mestre Joan Llimona.

* * *

De l'obra d'en Llimona, abastament coneguda, no cal fer-ne comentaris. Les seves notes de paisatge i els seus paisatges amb figures tenen l'encís de sempre, i revelen el mestratge de l'autor, mateix que els seus dibuixos.

* * *

En J. Mombrú exposa una interessantíssima serie de paisatges. Hem seguit tothora amb un gran interès el camí assenyat i esforçat d'aquest artista, observador intel·ligent, objectivista precís, escudrinyador agudíssim dels espectacles naturals. Res de fugues en els seus paisatges, i el mot que distingeix la direcció del seu art sa i robustíssim, és el de «penetració».

Mombrú continua la bona fornada dels nostres paisatgistes i algunes teles reclamen un lloc per a l'artista en els rengles primers de les darreres promocions.

* * *

Pere Segimon ens mostra una pintura amb estranys esclats de geni pictòric i amb caigudes que aquells primers compensen sobradament. S'entrelluca, en mig d'una confusió evident en la seva obra, una veritable fibra pictòrica i un temperament dotat, del qual creiem que poden esperar-se bones coses.

* * *

Els Vidres esmaltats d'en Gol mostren les noves conquestes de l'artista en el seu art difícil. Els seus esmalts arriben a esclats fins ara inaconseguits, i la fogosa manera decorativa de l'artista s'ha enriquit amb un

Col·lecció ANÉS. — «Gos». (Escola madrilenya, segle XVII.)

(Cl. Serra).

naturalisme exquisit que fa dels seus grans plats veritables meravelles d'art.

L'exposició d'en Gol és un nou triomf de l'artista.

* * *

En J. Lligé exposa una col·lecció de vidres esmaltats decorats amb temes del repertori antic i amb altres de pròpia invenció. La seva obra té la correcció de l'home d'ofici, que coneix bé les tècniques i que no s'aventura pels camins de l'incert ni abandona l'obra pels tiranys fonedissos de la inspiració.

Sala de La Pinacoteca. — El pintor valencià J. Navarro exposa una sèrie de pintures a l'oli i aquarel·les interessants. Porta tots els defectes del valencianisme pictòric fugaç i barbotejant, però amb esclats preciosos i moments intensos de visió pictòrica.

Hi ha un pintor evident en aquelles agitades pintures, que una forta disciplina i una rectificació de concepte potser faran prevaldre. Els seus mèrits són bàsics, però els defectes de concepte i el manierisme ens priven de disfrutar-los.

Galeríes Arenas. — Exposa el paisatgista Puig Perucho. Aquest pintor meritíssim no ofereix cap aspecte nou del seu art, constant recercador d'harmonies dins una unitat ambient que, més que a la natura, respon a un sentiment personalíssim. Esperit delicat, diu amb la seva finor melancòlica de sempre la poesia del nostre paisatge vallesà. El poblet, el camp llaurat, el marge roig, l'arbre tofut besat pel sol morent. El seu llenguatge pictòric, cada dia més clar i més franc, té un to d'intimitat confidència.

Col·lecció ANÉS. — Retrat de Dama, atribuït a Alonso Sánchez Coello. (Epoca de Felip III.) (Cl. Serra).

Dibuixos de Derain

En la pintura francesa actual, que encara és — com en temps de l'impressionisme — la pintura més important de tot el món, els noms de Matisse i de Derain són els dos de més alt crèdit. Picasso té, com aquests dos mestres, una estupenda anomenada, però Picasso és de mal encaixonar dintre la pintura francesa, perquè Picasso, encara que passi temps, no es pot desistir d'un esperit ple de fonda tristor que és l'es-

perit d'Andalusia, que és l'esperit del «cante hondo», del rumbeix meravellós de les afarvalanades faldilles, de les pintetes verd i roig, dels sons trasbalsadors de la guitarra i els «paillols». Picasso ha platonitzat la inquietud d'Andalusia en tot ço que aquesta inquietud pugui tenir de negatiu. Picasso ha tret de la seva plàstica totes les lluentors i les exuberàncies, per enfondir amb un ganivet més ingrese que no pas rafaellia dins el cor adolorit d'Andalusia en mig de tota la possible despatriació que li ha donat Europa.

Matisse i Derain són, en canvi, en tots els sentits, uns pintors francesos, uns pintors declaradament francesos. Perquè la pintura de França no és tant sols la carícia d'un Renoir ni la remor de sedes i de tuls d'una Berthe Morisot ni l'apassionat color d'un Delacroix. La pintura de França és també — i amb iguals drets — la matèria dura i densa d'un Courbet i la interna delimitació dels primitius, ben francesa ja, diferent a tot ser dels primitius d'Itàlia.

Si Matisse en la seva simplificació i la seva personal coloració es pot dir que treballa sobre si mateix, Derain és més forçat per diverses influències que ben contrarrestades en el seu cor i el seu cervell motiven la creació de ses millors pintures.

No és, però, el motiu d'aquestes ratlles volguer analitzar com Derain en ses teles concentra i deixa plantat com una estaca un petit ram de flors; ni com en ses natures mortes

arribà a mineralitzar les pomes i les peres; ni com, per concentrat que ho faci, els camps dels seus paisatges — a vegades tan emparentats amb alguns de Corot — també suquegen; ni com sap compondre sàviament marcant en mig del quadre una forçada soca d'arbre, els brancatges del qual amb ordre s'espandeixen; ni com arriben a ser de torbadors els colls de bronze de les noies pintades per Derain, fruit de la sensualitat del nostre temps, com els tubulars colls cristallins del seguici de la Reina de Saba, per Piero della Francesca, foren fruit de la sensualitat del «quattrocento».

Tot això està molt bé i són obres admirables, però creiem nosaltres que molt del llur encís té el secret en els dibuixos de Derain que són dels dibuixos més bonics que encara es van fent avui dia.

Jo ja sé que aquella perfecció serena dels dibuixos millors de Rafael i de tots els dibuixos de Lucca Signorelli no és precisament el que en els dibuixos de Derain — ni de Matisse — tenim d'anar a cercar. Però si el «fauvisme» o l'«expressionisme» vol dir alguna cosa, vol dir precisament els dibuixos de Derain i de Matisse perquè en ells s'hi ha concentrat el màxim d'esforç — no l'esforç mínim — per a donar, simplement, el màxim d'expressió.

Conta Elie Faure que quan Derain va ésser a la guerra, li dolia intensament, i potser més que totes les altres coses, tan sols imaginar-se que no tornaria a pintar. I aquesta passió de Derain per la pintura — o sigui per la figuració plàstica de totes les bel·leses que ens envolten —

DERAIN. — Dibuix.

es veu encara més que en les seves importants teles, en els seus dibuixos de figura i de paisatge, fets sense cap premeditació, si no amb una intel·ligent espontaneïtat. Són obres en les quals en Matisse es veu que hi ha posat els cinc sentits sense subjectar-se a una tècnica de cap mena, sinó a la tècnica que el tema i la disposició del seu esperit impensadament li suggerien, i per això veiem que hi ha en aquests dibuixos a vegades la línia seguida que aquí va ésser emprada en general pel nostre difunt Nonell, aquesta línia que no té solució de continuïtat i va disfrutant en contornejar tota la figura; veiem que altres vegades, tot al contrari, li costa de veure la figura, i aleshores va tantejant en croquis inconnexos, però que recorden la magnífica inconnexitat d'Henri Matisse; hi ha cops que és la línia concreta de punta de llapis que posa en son lloc un llavi, un nas, uns ulls, que dibuixa definitivament i sense titubeig una carnosa orel·la i que, un cop llesta la cara, uns trets no tan precisos serveixen per indicar totjust el bust o totjust el vestit; i altres cops no en té prou amb el senzill contorn i es posa a sombrejar i es recrea amb els encisos dels plecs de les carns femenines. Hi ha quelcom d'una densitat hercúlia en les obres de Derain — l'home forçut fet a la guerra i a l'esport, — i deu ésser per això que, com passa sovint en ses pintures, els seus dibuixos de figures desnudes, *essent ben bé de carn*, queden amb una concreció, una duresa, una corporeïtat pètria: són de carn i de pedra a un mateix temps. Les figures d'aquest famós pintor seuen, quan seuen, amarades

de joia física i planten, quan les representa dretes, amb una decisió definitiva. Ell sap descobrir les palpitations i les tensions del cos humà i amb amor grafia-les; ell sap copsar, posem per cas, aquell tomet carnós graciosíssim que a una noia sentada en terra li agafen els tornells.

Com en les figures, hi ha també en els dibuixos de paisatge de Derain una sorprenent corporeïtat: hi ha la corporeïtat de les roques i dels arbres, expressada amb una simplicitat mai vista; hi ha un ben entès allunyament de termes; hi ha uns toms de camí d'una gràcia inaudita. Els seus troncs d'arbres són acusats, són moguts, són perfilats amb una correcció extremada, i van embolcallats amb un globus linial, i més tènue, de fullatge.

L'ombrejat de Derain és a vegades aquell ombrejat paral·lel que és tan propi de dibuixos dels grans mestres del Renaixement italià, de Perugino, més tard d'Andrea del Sarto, i ben sovint de Rafael. Derain empra aquest ombrejat un cop han estat les línies essencials força ben estudiades.

Com no té cap partit pres respecte al procediment de dibuix i es dona sempre a un ingenu escolliment, Derain tampoc té cap partit pres respecte al procediment pictòric. La fortalesa de la pintura a l'oli unes vegades, altres la suavitat del pastell, altres el saltironeig de l'aquarel·la, són adoptades indistintament per aquest artista: cada tema ell el tracta tal com pertoca.

«En les obres despul·lades, impolides, monumentals d'André De-

rain — ha dit Elie Faure — probablement el pervindre llegirà el sentit real dels nostres dies.»

Afegim nosaltres que quan les obres de Derain són impolides, ho són per superació.

JOSEP-F. RÁFOLS.

Casa de la Ciutat de Barcelona

Cimal escultòric de la Façana nova

(Continuació del n.º 21.)

Malgrat d'anar-hi ell personalment per a escollir la pedra, es vegé impossibilitat de proveir-se'n no tan sols en ço referent al treball dels operaris que no pogué servir-se'n a cap preu per negar-se a treballar a les pedreres, sinó que també al trànsit, puix restà interromput el transport a la població des d'on poder embarcar el marbre. Sols proveí de quelques peces que ja trobà a Carrara, mes en tan petita quantitat que no li abastava per a completar la que havia de menester.

Foli 368. — En data de 30 de novembre de 1854 comunica que, en compliment del contracte, tenia ja enllestit des de feia mesos el *remate*, i, per tant, reclamava a l'Ajuntament es servis ordenar l'examen de l'obra per persones competents i, en cas de trobar-la conforme, se'l facultés per a col·locarlo en son lloc, no havent acudit abans amb tal demanda atenent les circumstàncies en què havia passat la Ciutat — es refereix a la invasió del còlera —, persuadit que a S. E. l'ocu-

paven atencions més urgents. De passada sol·licita que havent ja complert el contracte, se li retorni el dipòsit o fiança de 4,000 rals que tenia avançat.

Foli 362. — L'Ajuntament, acceptant el parer de la Comissió 3.ª d'Obres, acordà a 20 de desembre denegar l'esmentada petició al·legant que l'escultor Sr. Casoni no havia complert lo prescrit en el capítol cinquè del plec de condicions que regiren en la subhasta i que disposa havia de presentar abans de començar un model en guix a l'escala d'un dècim del natural, i, a més, dissenyar tota l'obra en dibuixos a l'escala natural perquè quedi correcta i ben acabada, resolent, en definitiva, exigir-li el compliment d'aquesta obligació.

Foli 355. — Com de fet ho complí presentant el model reclamat, el qual com no era fàcil el seu transport sens perill de deteriorar-lo, la Comissió 3.ª dictaminà i així ho acordà el Consistori a 2 de gener de 1855 que s'oficiés a l'Acadèmia de Belles Arts pregant-li que una comissió de la mateixa passés a Casa de la Ciutat per a examinar el referit model i després informar traslladant son parer.

Folis 363, 366 i 367. — Tramesa la comunicació el dia 4 a l'Acadèmia, aquesta contestà el 9 dient havia nomenat els comissionats que passarien a efectuar l'examen el dia 11 de gener a la una de la tarda, i en data del 13 de febrer oficiava l'Acadèmia de Belles Arts dient que en junta general celebrada el dia abans s'havia aprovat el parer emès per la comissió examinadora del model, que trobà exacta amb el

DERAIN. — Dibuix.

dibuix que ja la mateixa Acadèmia havia aprovat en junta general del 3 de juliol de 1853. Al marge d'aquest ofici el President de la Comissió d'Obres, a 22 del mateix mes de febrer de 1855, signà el decret de «*Procédase inmediatamente a su colocación*». Vegi's el text d'aquest document:

«*Academia de Bellas Artes de Barcelona.* — La Comisión nombrada por la corporación en junta general de 7 de enero último ha cumplido su cometido inspeccionando el modelo del remate de las Casas Consistoriales de esta capital.

«La misma ha informado que, teniendo a la vista el dibujo de dicho remate aprobado por esta Academia en junta general de 3 de julio de 1853 el que sirvió para el acto del remate del mencionado modelo, está exacto con el dibujo de que se ha hecho mérito.

«Cuyo dictamen, aprobado en junta general del día de ayer, tengo el honor de trasladarlo a V. E. en contestación a su oficio de 4 de enero último.

«Dios guarde a V. E. muchos años.

«Barcelona, 13 de febrero de 1855. — El Presidente, *El Marqués de Alfarrás.* — P. A. de la J. G. El Secretario general, *Manuel Sicars.*»

La comissió informadora estava composta pels senyors acadèmics: En Claudi Lorenzale, En Pau Milà, N'Elies Rogent i En Francesc de Paula del Villar.

En l'expedient n.º 912, peça 3.ª, secció 3.ª, folis 99 a 101, s'hi troba consignada la queixa d'en Felip Casoni que a 24 de setembre de 1855 encara no havia cobrat la darrera

partida de 38,000 rals, complement de l'import total de son treball que, segons contracta, se li havia de pagar; per la qual cosa va recórrer a la Diputació Provincial, qui passà la sol·licitud a informe de l'Ajuntament i aquest, en sessió del 6 de novembre del mateix any, acordà segons dictament de la secció 3.ª, respondre en síntesi a la Corporació provincial que si no havia satisfet aquell deute era degut a «no permetre-ho l'excessiva penúria en què es trobava el tresor municipal, com ja constava a S. E.»; manifestant, a més, que l'Ajuntament no descuida en solucionar tot allò on poden arribar ses forces a atendre les obligacions contretes, com n'era bona prova el fet de que l'esmentat acreedor, a 11 de setembre, o sia posteriorment a la data del seu recurs, se li pagaren 10,000 rals, amb lo qual romania reduït el deute a 28,000; afegint que per part de la Corporació municipal es feien tots els esforços possibles per a deixar liquidada la dita obligació, esperant no tardaria en veure-la completament atesa.

Aquí acaba el testimoni documental oficial d'aquesta obra, la gestació de la qual durà 24 anys i féu avortar un concurs d'escultura. Veiem ara com fou rebut el nou nat per i en la premsa segons opinió dels ciutadans.

Informació Periodística

24 GENER 1855. — *Diario de Barcelona:* Es diu que va col·locarse en el centre de la façana de Casa la Ciutat el remate amb l'escut de Barcelona, qual construcció fa mesos

DERAIN. — Dibuix.

DERAIN. — Dibuix.

estava contractada i actualment ha sigut entregat per l'escultor.

25 DE GENER. — *La Corona de Aragón:* Segons deia ahir un dels nostres més estimats col·legues, molt aviat es col·locarà un remate a la façana de Casa la Ciutat. Si, com és de suposar, correspon a la base, Barcelona restarà satisfeta.

29 DE GENER. — *El Ancora:* Sembla que es tracta d'acabar la sòlida façana de nostra Casa de la Ciutat col·locant en son remate una obra d'escultura que fa molts mesos es projectà, aprovà, encarregà i executà.

16 DE MARÇ. — *Diario de Barcelona:* S'està col·locant la bastida per a montar el remate de la façana principal de Casa la Ciutat, quins treballs en marbre fa temps són acabats.

El Ancora: Ahir començaren a col·locar la bastida per a montar el remate de la façana de Casa la Ciutat.

El Barcelonés: Per fi! Ha començat a muntar-se la bastida per a col·locar el remate de la façana de Casa la Ciutat. Val més tard que mai.

La Corona de Aragón: Aquest matí hem vist que es començaven les obres per a muntar unes bastides a la Plaça de la Constitució davant de Casa la Ciutat, amb la fi, segons ens han dit, d'acabar la façana d'aquell edifici, col·locant-hi el remate corresponent, obra de marbre que es subhastà i projectà ja fa molt temps.

17 DE MARÇ. — *El Barcelonés:* Molt de compte amb el pes! El remate de la façana de Casa la Ciutat diu que és de marbre macís. Sembla hi han hagut els seus dubtes de si l'en-

balum que sosté la coronisa podrà aguantar tant de pes.

22 DE MARÇ. — *Diario de Barcelona:* Crida l'atenció dels curiosos els preparatius que s'estant fent, per a la col·locació del remate en la façana de Casa la Ciutat, el qual és constituït per un escut d'armes de Barcelona de colossals proporcions i varis atributs al·legòrics. Com l'escut sol pesa més de 60 quintars i ha de pujar-se a una bona alçada per a fixar-lo en son lloc, d'aquí que tant pel pes com pel balanç les bastides han d'ésser sòlides i de molt aguants.

El Constitucional: I bé? Desperta molt la curiositat la baluerna que es munta davant la façana de Casa la Ciutat per a col·locar el remate de la mateixa. Ahir ens apropàrem a un grup de persones que n'estaven parlant i vegèrem a una d'elles que somreïa maliciosament, li preguntàrem la causa, i, assenyalant aquella gran maquinària, ens contestà:— Somric, perquè em temo que això no sia el *parturiens mons*.

24 DE MARÇ. — *La Corona de Aragón:* *Qui potest capere capiat.* En una de les excavacions practica-des a la Plaça de la Constitució per a col·locar-hi les bastides que han de servir per al muntatge del remate de Casa la Ciutat, s'ha trobat una pedra rectangular molt ben conservada en la que s'hi observa una vella inscripció, la qual, ni més ni menys, és com segueix:

S.
E.R.
A.U.N.
B.U.Ñ.
U.E.L.
O.

Dibuix que corona la façana en el plan projectat per l'arquitecte municipal En Josep Mas i Vila, que's troba en l'expedient de rectificació i ornament de la Plaça de Sant Jaume, Fol. 72, a l'Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Barcelona i altre exemplar còpia del mateix, en l'Arxiu històric.

Dibuix que l'arquitecte municipal En Francesc Daniel Molina entregà en nom de l'Ajuntament als escultors concursants.

Uns diuen que aquesta inscripció és del temps dels romans; altres, que dels gots, i hi ha qui assegura ho és dels alarbs. Nosaltres, en canvi, creiem que si es llegeix tal com ha d'ésser llegida, això és, una lletra després de l'altra, es podrà comprovar que perteneix als nostres temps.

25 DE MARÇ. — *El Constitucional*: Bastida. S'està completant la que s'ha manat posar davant de Casa la Ciutat, uns diuen que per a col·locar-hi no sabem quin remate i altres perquè pugim dalt els regidors de l'Ajuntament a celebrar sessions els dies de pluja per por al fang.

Nosaltres no diem res d'això; al contrari, que amb el cost d'aquelles grans bigues, pals travessers i, en fi, l'obra que sembla s'hi prepara, n'hi hauria prou per a pagar alguns deutes o lliurar del servei de les armes almenys a dos homes. Calculi's ara quina obra seria la millor.

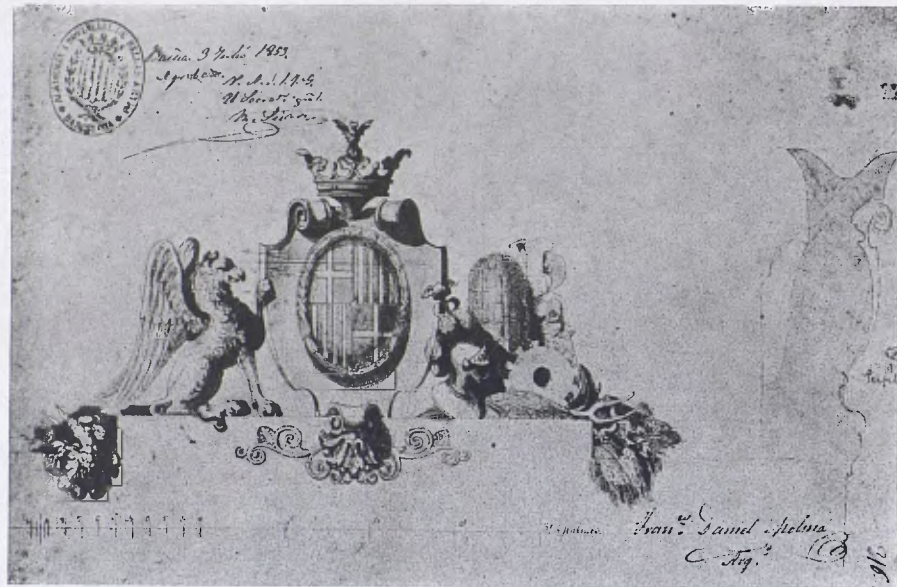
29 DE MARÇ. — *El Ancora*: Sembla que a últims d'aquest mes o principis de l'entrant s'efectuarà l'operació de pujar al remate de Casa la Ciutat les grans escultures de marbre que han d'adornar-lo. Ahir començaren a col·locar les corrioles i gruixudes cordes enquitranades que han d'aixecar grans pesos.

1 D'ABRIL. — *Diario de Barcelona*: A judicar pels preparatius, a principis de la setmana entrant es col·locarà el remate de la façana de Casa la Ciutat, puix el cordam, antenes i joc de ternals estan ja a punt perquè demà (dilluns) puguin començar-se a pujar les peces de marbre.

El Barcelonés: En vista de l'aparell serà cosa de molt pes el remate que va a muntar-se damunt de la façana de Casa la Ciutat. No falta qui es

tem flauegi per la base quan tot el pes sia dalt.

2 D'ABRIL. — *El Constitucional*: Què serà? Un pagès, al passar per davant de Casa la Ciutat, va aixecar el cap, i al veure la gran armatosta que enfront de la façana s'estava muntant exclamà: — Què és això? —

Dibuix adoptat; el model en guix està dipositat a l'Arxiu administratiu.

I un contestà: — Una altra torra de Babel.

4 D'ABRIL. — *Diario de Barcelona*: Ahir començaren els treballs per a elevar les diferents peces de pedra esculpida que han de constituir el remate que ornamentarà la façana de Casa la Ciutat, operació de bastant importància que es realitza amb bon èxit, excitant la curiositat de gran nombre d'espectadors.

El Barcelonés: Ahir començà a enlairar-se les immenses pedrasses que han de formar part del remate de la façana de l'edifici de Casa la Ciutat.

5 D'ABRIL. — *El Constitucional*: Ja puja, ja puja!... Així exclamaven ahir varis curiosos aturats davant de Casa la Ciutat contemplant com

buñuelo la montera de l'Ajuntament, vagin a la Plaça de la Constitució, mirin i observin, i després que hagin observat i mirat, vegin si s'atreveixen a dir *buñuelo* davant de les moltes feres que allí s'estan desengaviant.

8 D'ABRIL. — *Diario de Barcelona*: Ahir (dissapte), a les sis de la tarda, quedà col·locat al lloc que té d'ocupar el colossal escut de marbre que ha de figurar el centre del remate de la façana de Casa la Ciutat. Encar que és de gran pes, per mitjà d'un sistema de corrioles molt poc complicat fou manejat amb admirable facilitat, sense que s'observés el més lleu cruiximent en les bastides.

El Barcelonés: Ahir es pujà i col·locà amb tota felicitat en el remate de la façana de Casa la Ciutat l'escut d'armes de Barcelona, esculpturat en marbre, el pes del qual diuen és de 120 quintars.

La Corona de Aragón: Temps perdut! Es calcula que arriba al nombre de 6,000 persones diàries les que s'aturen a la Plaça de la Constitució per a contemplar el muntatge del consabut remate. Suposant que cascuna d'elles hi resta aturada, per terme mig, uns 5 minuts i judicant s'han ocupat quinze dies en efectuar tal operació, tindrem que el famós remate ha robat a Barcelona, fent-li perdre 450,000 minuts, o sia 7,500 hores que fan 312 dies, representant la *friolera* d'11 mesos de temps perdut! Val tant el celeberrim remate?

9 D'ABRIL. — *Diario de Barcelona*: Com explicàvem ahir, malgrat lo arriscat que era, s'efectuà amb la més gran felicitat l'operació de pujar l'escut d'armes que ha de coronar la façana de Casa la Ciutat, el pes del qual, segons darrerament ens

Model I

Com no son firmats ni's troba cap dada que indiqui el nom de l'autor, és un xic aventurat assegurar llur nom: no obstant, sembla probable que'l model I és d'en Padró, pare dels germans Tomàs i Ramon, artistes d'anomenada, i el model II és obra d'en Telarn. El model III és desaparegut; degué quedar en poder de l'autor.

Model II

han assegurat, és de 96 quintars. Si se n'efectuessin sovint d'obres semblants, facilitaria llur execució servir-se de l'auxili d'una maquina de vapor tal com es practica a Londres per exemple, en els treballs del Palau del Parlament.

El Ancora: Temps perdut! (Copia el text transcrit de *La Corona de Aragón*, sense fer-ho constar.)

10 D'ABRIL. — *La Corona de Aragón:* El rellotge de Casa la Ciutat diu que es troba molt oprimat dessota el pes del remate.

12 D'ABRIL. — *La Corona de Aragón:* Aquest matí sobtadament ha emmalaltit d'una violent pulmonia el remate de Casa la Ciutat. Es d'esperar, no obstant, que amb la transpiració produïda per les compactes teles *espartanes* amb les quals se l'ha abrigat, pervingui ben prest una favorable millora.

13 D'ABRIL. — *La Corona de Aragón:* Tenim la satisfacció de poder anunciar als nostres llegidors que el consabat remate és ja fora de perill. Ahir se li va servir una lleugera sopa i se li va treure un xic d'abrigall.

Els estadants del primer pis de la casa del malalt estan bojós d'alegria.

El Barcelonés: Què serà? El fet d'haver-se tapat el famós remate de l'edifici de Casa la Ciutat fa sospitar que es vol inaugurar solemniament amb alguna funció civica. Advertim que això no és més que suposició nostra. Que cascú, si li plau, pensi ço que li sembli millor.

14 D'ABRIL. — *El Constitucional:* Serà una gran cosa. Això exclamava el públic davant per davant de Casa la Ciutat d'aquesta capital al veure en el cim de l'elevada armatosta, que fa quasi un mes està cridant l'atenció dels ciutadans, posada allí dalt tanta penjairella de podrides estores, ocultant la *meravellosa* obra que al dessota s'està fabricant. Nosaltres també, al veure allò, repetim: — Oh! serà una gran cosa!...

18 D'ABRIL. — *Diario de Barcelona:* Ahir (dimarts) s'estava descobrint el remate col·locat en la façana principal de Casa la Ciutat.

La Corona de Aragón: Bonic morrió: engalana des d'ahir l'esbelta

figura de la Casa Gran d'aquesta ciutat.

19 D'ABRIL. — *Diario de Barcelona:* Sr. Redactor del *Diario de Barcelona:* Apreciat senyor: Coneixedor a fons de la ciència heràldica i gelós com qui més del bon nom i reputació d'aquesta capital, que es gloria de culte i il·lustrada, haig de permetre'm fer algunes observacions referents al remate que s'acaba de col·locar en la façana de nostra Casa de la Ciutat, les quals he resolt publicar al precís moment en què he observat els defectes o faltes científiques que el tal presenta i que no poden dissimular-se, majorment quan tant els nacionals com els estrangers són ben assabentats de nostra història ciutadana.

En ell hi ha una corona d'un gènere desconegut i sense classificació. Es natural que s'hi hagi volgut posar la corona comtal per raó d'ésser de sobres sapigut que aquesta ciutat estava sota la jurisdicció dels comtes de Barcelona i que la corona comtal és l'emblema de tots els edificis i establiments públics, de tal manera que fins es posa en els bitllets de les rifes setmanals dels empedrats.

Emperò, malgrat sia així, la corona que s'hi ha posat no és la comtal, puix aquesta es compon d'un cercle d'or guarnit de pedreria i realçat de divuit perles grosses, mentre que la de l'escultura té figurats

quatre florons entre mig de quatre perles, cosa que no es troba en cap de les corones conegudes i marcades fins ara.

AURELI CAPMANY.

(Continuarà.)

Georg Jensen

Copenhague
DINAMARCA

PLATERIA
CUBERTS
: I JOIES :
: D'ART :

EXPOSICIÓ I VENTA: URALITA, S. A.
PASSEIG DE GRÀCIA, 90.-BARCELONA

GASETA DE LES ARTS

Petritxol, 8 Apareix quinzenalment EDITORIAL POLÍGLOTA

Subscripció: <table style="display: inline-table; border: none;"> <tr> <td style="padding-right: 10px;">Barcelona.....</td> <td style="padding-right: 10px;">2 ptes. al mes</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">Península i Amèrica</td> <td style="padding-right: 10px;">30 » l'any</td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">Altres països.....</td> <td style="padding-right: 10px;">36 » »</td> </tr> </table>	Barcelona.....	2 ptes. al mes	Península i Amèrica	30 » l'any	Altres països.....	36 » »	Número solt: De l'any corrent Ptes. 1'25 » » anterior » 2
Barcelona.....	2 ptes. al mes						
Península i Amèrica	30 » l'any						
Altres països.....	36 » »						

GUIA DE LES ARTS I DELS ARTISTES

<p style="text-align: center;">Pintors</p> <p>BAIXERAS, DIONÍS ..... CASP, 46. BIOSCA, JOAQUIM ..... DIPUTACIÓ, 310. CAMPS, FRANCESC ..... MAS PUJÓ, 11, 3.er, 2.ª CANALS, RICARD ..... PL. URQUINAONA, 9, 3.er CARLES, D. .... CASP, 56. CENAC, ENRIC ..... LLÚRIA, 53. COLOM, JOAN ..... CLARÍS, 99. ESPINAL, M. A. .... PROVENÇA, 362. JUNYENT, OLAGUER .... Bonavista, 22. LLIMONA, JOAN ..... LLÚRIA, 42, 2.ª MAS I FONDEVILA, A. ... CLARÍS, 30, 3.er MASVILA, F. .... GIRONA, 67, ESTUDI. MESTRES, FÈLIX ..... DIPUTACIÓ, 289, 1.er OLIVER, MAGÍ ..... CAPELLANS, 4, 3.er, 1.ª PERADEJORDI, JOAN .. ATRIBAU, 57, 3.er, 1.ª RAURICH, NICOLAU .... BARCELONA, 24 (SARRIÀ). RINCON, VICENTS ..... PETRITXOL, 14.</p> <p style="text-align: center;">Escultors</p> <p>CLARASÓ, ENRIC ..... GRANADOS, TORRA SANT FRANCESC (SARRIÀ). LLIMONA, JOSEP ..... DIAGONAL, 410. MARÉS, FREDERIC ..... MALLORCA, 184, INTERIOR NOGUÉS, ANSELM ..... PASSATGE MERCÈ, 3. TENAS, JOSEP ..... CARRER NÚM. 16, ENTRE DIAGONAL I CARRETERA DE SARRIÀ.</p> <p style="text-align: center;">Decoradors</p> <p>LLONGUERAS, JAUME .. ALT. ST. PERE, 18, 1.er, 2ª MARCO, SANTIAGO ..... ARAGÓ, 280. RIGOL, RAMON ..... ROSSELLÓ, 168.</p> <p style="text-align: center;">Acadèmics de dibuix i pintura</p> <p>BAIXAS ..... Pl, 1, 1.er</p> <p style="text-align: center;">Llibreries d'Art</p> <p>EDITORIAL POLÍGLOTA PETRITXOL, 8. LLIBRERIA SUBIRANA. PORTAFERRISSA, 14. MARTÍNEZ PÉREZ, C. ... Dr. Dou, 11, 2.ª</p> <p style="text-align: center;">Editors de llibres d'Art</p> <p>EDITORIAL MUNTAÑO-LA, S. A. .... BALMES, 163.</p> <p style="text-align: center;">Reportatges d'Art</p> <p>SERRA, FRANCESC ..... SALMERON, 156, 2.ª</p> <p style="text-align: center;">Efectes de dibuix i pintura</p> <p>TEXIDOR, MODEST ..... RBLA. CATALUNYA, 89. TEXIDOR, VÍDUA E. ... RONDA SANT PERE, 16.</p>	<p style="text-align: center;">Marxants de quadres</p> <p>REIG I BERNET, LL.... ENRIC GRANADOS, 21.</p> <p style="text-align: center;">Antiquaris</p> <p>COSTACARVAJAL ..... CALL, 28, PRAL. ESCLASANS, MARIA ... PIETAT, 10 (DAR.ª CAT.) QUER FARRÉS, FR.º ... PALLA, 27. VALENCIANO, J. .... CORRIBIA, 2.</p> <p style="text-align: center;">Catifes</p> <p>AYMAT, TOMÀS ..... RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).</p> <p style="text-align: center;">Constructors d'obres</p> <p>ALBESA, CARLES ..... BORRELL, 292. OLIVA MALLOL ..... RDA. S. PERE, 48, 2.ª, 2.ª</p> <p style="text-align: center;">Ebanistes</p> <p>BADRINAS, A. .... NEPTÚ, 2 (GRÀCIA). BUSQUETS, JOAN ..... P. GRÀCIA, 36. HOMAR, G. .... CANUDA, 4. ORRI, FREDERIC ..... ATRIBAU, 226. PARCERISAS, R. .... PL. LETAMENDI, 34.</p> <p style="text-align: center;">Enquadradors</p> <p>MIQUEL-RIUS ..... MALLORCA, 207.</p> <p style="text-align: center;">Escultors decoradors</p> <p>CAMPAÑA, JOAQUIM .... NÀPOLS, 307.</p> <p style="text-align: center;">Escultura religiosa</p> <p>CAMPS ARNAU, J. M.ª ... MONTSENY, 77 (GRÀCIA).</p> <p style="text-align: center;">Fusteries artístiques</p> <p>BASTÚS, QUERALTÓ I COMPANYIA ..... SANTA ELENA, 4 I 6. CASAS, VÍDUA DE F. ... DIPUTACIÓ, 119-121. RUIZ, JOAN ..... ROGER DE FLOR, 141. TARRAGÓ, ENRIC ..... CONSELL DE CENT, 283.</p> <p style="text-align: center;">Galeries d'Exposicions</p> <p>AREÑAS ..... CORTS, 670. GALERIES DALMAU ... P. GRÀCIA, 62. GALERIES LAIETANES. CORTS, 613. MALMEDE, L. .... P. GRÀCIA, 68. PINACOTECA, LA ..... CORTS, 644.</p>	<p style="text-align: center;">Joieries</p> <p>CLÈRIES. .... SALMERON, 122 I ME. NÉNDEZ PELAYO, 136. SUNYER, R. .... CORTS, 643.</p> <p style="text-align: center;">Làmpares</p> <p>BIOSCA I BOTEY ..... RBLA. CATALUNYA, 129.</p> <p style="text-align: center;">Mares i motllures</p> <p>ESTEVA I C.ª, S. EN C. . P. GRÀCIA, 18.</p> <p style="text-align: center;">Metalls d'art</p> <p>BIOSCA I BOTEY ..... RBLA. CATALUNYA, 129. CORBERÓ, PERE ..... ATRIBAU, 103.</p> <p style="text-align: center;">Paper de fil</p> <p>GUARRO ..... VIA LAIETANA, 7.</p> <p style="text-align: center;">Parquets (fàbriques de)</p> <p>CASAS, VÍDUA DE F. ... DIPUTACIÓ, 119-121.</p> <p style="text-align: center;">Pedra artificial</p> <p>MINGUELL, JOAN ..... PARÍS, 209.</p> <p style="text-align: center;">Pintors decoradors</p> <p>COROMINAS, MANUEL... ASTÚRIES, 4 (GRÀCIA). TOLOSA, AURELI..... PL. LETAMENDI, 29. TRUJOLS BLEY, JOAN .. SANT GERVASI, 14 (S. G.)</p> <p style="text-align: center;">Reproduccions artístiques</p> <p>BECHINI, GABRIEL..... ROGER DE FLOR, 162. DEKOR ..... PL. ANTONI LÓPEZ, 15. PRIU, TOMÀS ..... CONSELL DE CENT, 368. RENART, J. .... DIPUTACIÓ, 271.</p> <p style="text-align: center;">Tapisseries</p> <p>BLANCO BAÑERES, H... CALL, 21.</p> <p style="text-align: center;">Tapissers</p> <p>GILABERT I MAÑA ..... RBLA. CATALUNYA, 68.</p> <p style="text-align: center;">Tapissos (Manufactura de)</p> <p>AYMAT, TOMÀS ..... RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).</p> <p style="text-align: center;">Vidres d'art</p> <p>GRANELL I C.ª..... ENRIC GRANADOS, 46. RIGALT, BULBENA I C.ª CASANOVA, 32.</p>
--	--	--

Vda. de **W. Guarro**

Fabrica de
Paper de Tina

Fundada
el segle XVIII

PROVEÏDORA DE PAPER SEGELLAT
DE LES REPÚBLIQUES ARGENTINA,
PERÚ, XILE I URUGUAY. PAPER DE
FIL DE TOTES MENES. PAPER CATA-
LÀ. PAPER D'OFICI. PAPER PER A
EDICIONS. PAPER TELA. CARTRO-
LINES. CARTROLINES DE COLORS.
CARTROLINES DE FIL PER A CAR-
TES. TARGES, SOBRES. ESTOTXERIA
PAPERS I CARTROLINES ESPECIALS
PER A DIBUIX
Via Layetana, 7 · BARCELONA

L. Malmedé

Antiguitats i objectes d'art
EXPOSICIONS

Passeig de Gràcia, 68
València, 255

TALLER DE TAPISSERIA I DECORACIÓ
GILABERT i MAÑÀ

ANTIGA CASA ROSELLÓ

Es tallen fundes i confec-
cionen tota mena de cor-
tinatges. · Especialitat en
sillons de gran confort.

Rambla Catalunya, 68 · BARCELONA

PERFUMS
MYRURGIA
BARCELONA

FUSTERIA
ENRIC TARRAGÓ

Taller de Construccions:
Consell de Cent, 283 Telèf. 4752 A.
Fàbrica d'elaborar fusta:
Roger de Flor, 132 Telèf. 327 S. P.

Construccions en
pedra natural
i artificial

JOAN MINGUELL

Paris, 209
BARCELONA

TALLER D'EBENISTERIA
de
FREDERIC ORRI

Construcció de mobles
de totes classes

Aribau, 226 Telèfon 2091 G.
BARCELONA

PASSEIG DE GRÀCIA 18
DE ESTIVA Y CIA S. EN C.
FÀBRICA DE MOTLLURES
MARCS

Construcció i Decoració
Fàbrica de parquets
Fusteria mecànica

Bastús, Queraltó i C.ª

Carrer de Santa Elena, 4 i 6
TRANSVERSAL ALS DE RIERETA I CARRETES
Tel. 284 A. BARCELONA

EXPOSICIÓ
Compra i Venda d'Antiguitats
J. Valenciano
Corribia, 2, pral. (Cant. Pl. Nova)
BARCELONA

CASA MIQUEL RIUS

Enquadernacions d'Art
Enquadernacions de Biblioteca
Enquadernacions Editorials

Zallers: Carrer de Mallorca, n.º 207
BARCELONA

Areñas

FOTOGRAFIA EXPOSICIONS
Procediments pigmentaris Venda d'obres
i objectes d'art
Gomes Antiguitats
Tintes Decoració
Carbons Mobles
Esmalts

Corts, 670 (junt al Ritz)

H. Blanco Bañeres
Call, 21 (Pl. S. Jaume). - Telèf. 190 A.

ALFOMBRES
TAPISSERIES
CORTINATGES
LLENCERIA

TAPISSOS PERSES I D'ESMIRNA
NUSATS A MÀ

RIGALT, BULBENA i C.ª
VIDRIERIA D'ART I INSTAL·LACIONS

CASANOVA, 32 (entre Corts i Sepúlveda)
TELÈF. 5343-A. BARCELONA

R. SNYER

JOIER

TEL. 813-S. P. GRANVIA, 643

BARCELONA

CASA FUNDADA L'ANY 1835

GALERIES DALMAU

PASSEIG DE GRÀCIA 62 - TEL. 1172 G.

BELLES ARTS
EXPOSICIONS

SECCIONS DE: MATERIAL PER ARTISTES
MARCS, MOTLLURES
OBJECTES D'ART
LLIBRERIA
ANTIGUITATS

Reproduccions artístiques
en marbre, pedra, etc.

Fundició de bronzes a la cera perduda:

Gabriel Bechini

TELÈFON S. P. 120

Roger de Flor, 162, i Consell de Cent, 430
Barcelona

ANTIGA CASA A. OLIVA
FUNDADA EN 1885

T. Priu Mariné

Taller de daurats · Altars · Imatges
Decoració i reproducció en pasta
d'objectes d'art antic i modern
Casa especial per a la restauració
de retaules antics

Consell de Cent, 368
(entre Bruch i Girona) Barcelona

Pintura : Paper : Decoració

Manuel Corominas

Astúries, 14 Tel. 394 G.
BARCELONA (G.)

RENART

Reproduccions
Enquadraments d'art

Diputació, 271
BARCELONA

GALERIES LAIETANES

Corts Catalanes, 613 Tel. A. 4902

EXPOSICIONS D'ART
TAPISSOS
LÀMPARES
DECORACIÓ

CONSTRUCCIÓ DE MOBLES
D'ESTIL